

Каниур І.Г.

**БЮДЖЕТНА СТРАТЕГІЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ УПРАВЛІННЯ
ЕКОНОМІЧНИМ РОСТОМ УКРАЇНИ В УМОВАХ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО КУРСУ**

У статті досліджено сутність та значення бюджетної стратегії як фактора забезпечення економічного зростання України в умовах євроінтеграції. Визначено необхідність пошуку нових підходів до реалізації бюджетної політики та виявлення напрямів удосконалення бюджетної стратегії як елемента управління соціально-економічним розвитком країни. Автором зазначено, що стабільний розвиток економіки України за рахунок дії інструментів бюджетної політики є однією з умов досягнення рівня розвитку європейських країни. Встановлено, що реалізація бюджетної політики здійснюється за допомогою синергетичного ефекту заходів стратегічного та тактичного характеру та сукупності елементів бюджетного механізму. В роботі автором побудовано механізм реалізації бюджетної політики в контексті соціально-економічного розвитку країни. Проаналізовано «Проект бюджетної резолюції «Основні напрями бюджетної політики на 2018 – 2020 роки»».

Ключові слова: бюджет, управління бюджетом, бюджетна політика, бюджетна стратегія, економічне зростання, євроінтеграція.

Каниур И.Г.

**БЮДЖЕТНАЯ СТРАТЕГИЯ КАК ЭЛЕМЕНТ УПРАВЛЕНИЯ
ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА УКРАИНЫ В УСЛОВИЯХ
ЕВРОИНТЕГРАЦИОННОГО КУРСА**

В статье исследована сущность и значение бюджетной стратегии как фактора обеспечения экономического роста Украины в условиях евроинтеграции. Определена необходимость поиска новых подходов к реализации бюджетной политики и выявления направлений

совершенствования бюджетной стратегии как элемента управления социально-экономическим развитием страны. Автором отмечено, что стабильное развитие экономики Украины за счет действия инструментов бюджетной политики является одним из условий достижения уровня развития европейских стран. Установлено, что реализация бюджетной политики осуществляется с помощью синергетического эффекта методов стратегического и тактического характера и совокупности элементов бюджетного механизма. В работе автором построен механизм реализации бюджетной политики в контексте социально-экономического развития страны. Проанализирован «Проект бюджетной резолюции «Основные направления бюджетной политики на 2018 - 2020 годы»».

Ключевые слова: бюджет, управление бюджетом, бюджетная политика, бюджетная стратегия, экономический рост, евроинтеграция.

Kantsur I.G.

BUDGET STRATEGY AS A ELEMENT TO MANAGEMENT ECONOMIC GROWTH OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF THE EURO-INTEGRATION COURSE

The article explores the essence and significance of the budget strategy as a factor for ensuring Ukraine's economic growth in conditions of European integration. The necessity of finding new approaches to the implementation of budget policy and identifying areas for improvement of the budget strategy as an element of management of socio-economic development of the country is determined. The author notes that the stable development of the Ukrainian economy at the expense of the tools of budgetary policy is one of the conditions for achieving the level of development of European countries. It was established that implementation of budget policy is carried out with the help of synergistic effect of measures of strategic and tactical nature and aggregate elements of the budget mechanism. In the author's work the mechanism of budget policy implementation in the context of socio-economic development of the country was

built. The project of the budget resolution "Main directions of the budget policy for 2018-2020" is analyzed.

Key words: budget, budget management, budget policy, budget strategy, economic growth, eurointegration.

Постановка проблеми. Сучасні економічні реалії переконливо свідчать про необхідність розробки нових підходів до формування бюджетної політики, яка є одним з найбільш вагомих інструментів впливу держави на соціально-економічні процеси, що відбуваються в країні. Актуальність даного напрямку дослідження визначає євроінтеграційний курс України, який вимагає удосконалення бюджетної політики держави та її адаптації до вимог європейських стандартів, враховуючи одночасно національні особливості країни, стан економіки, рівень соціального розвитку населення тощо. Саме бюджетна стратегія виступає одним із ефективних інструментів бюджетної політики, що визначає актуальність теми окресленого дослідження та зумовлює постановку його мети.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Огляд останніх досліджень і публікацій переконує, що в Україні зростає інтерес до проблем удосконалення бюджетної політики, поглиблюються наукові дослідження щодо з'ясування сутності бюджетної стратегії, її ролі в умовах посилення євроінтеграційних процесів. Здебільшого у цих дослідженнях акцентується увага на значенні бюджетної стратегії в розвитку країни. Значний доробок у сферу досліджень бюджетної політики зробили такі вітчизняні науковці, як: В. Базилевич, Т. Боголіб, З. Варналій, О. Василик, В. Геєць, І. Запатріна, Т. Коляда, Л. Лисяк, І. Лук'яненко, І. Луніна, І. Лютий, А. Мазаракі, В. Макогон, В. Опарін, Д. Полозенко, В. Федосов, І. Чугунов, А. Чухно, С. Юрій тощо. Фундаментальні основи формування бюджетної політики та її вплив на економічне зростання країни відображено в працях зарубіжних вчених-науковців, серед яких праці: Дж. Б'юкенена, А. Вагнера, Н. Вільяма, Дж. М.

Кейнса, П. Кругмана, А. Лаффера, Р. Масгрейва, В. Парето, К. Рау, Дж. Сакса, П. Самуельсона, А. Сміта, Р. Солоу, Дж. Стігліца, В. Танзі, А. Улюкаєва, С. Фішера, Дж. Хікса тощо. Разом з тим в сучасній економічній літературі не знайшли достатнього відображення результати напрацювань науковців та практиків щодо формування нових підходів реалізації бюджетної стратегії як фактора забезпечення економічного зростання України в умовах євроінтеграційних процесів.

Метою дослідження є дослідження сутності та значення бюджетної стратегії як фактора забезпечення економічного зростання України в умовах євроінтеграції.

Виклад основного матеріалу. Євроінтеграційний курс України обумовлює необхідність дослідження сутності та особливостей формування нових підходів до реалізації бюджетної політики та виявлення напрямів удосконалення бюджетної стратегії як елемента управління економічним ростом країни, враховуючи національні інтереси та пріоритети розвитку. Адже бюджетна політика – складова фінансової політики держави – створює умови для соціально-економічного розвитку країни шляхом використання коштів централізованого грошового фонду для забезпечення виконання своїх функцій. Тобто, як зазначає В. Макогон, основною метою бюджетної політики є фінансове регулювання економіки для перерозподілу ресурсів та згладжування коливань економічних процесів та досягнення визначених цілей соціально-економічного розвитку країни, забезпечення стійкості та адаптивності фінансово-бюджетних інститутів до циклічності суспільних процесів [1, с. 75].

У праці [2] автором розглянуто сутність та значення бюджетної політики як інструменту соціально-економічного розвитку держави в умовах євроінтеграції. Автор визначив, що реалізація бюджетної політики держави здійснюється за допомогою бюджетного механізму, інструментами якого є: суб'єкти бюджетного процесу, бюджетні плани, бюджетні норми і нормативи, доходи бюджету, видатки бюджету, бюджетні санкції,

бюджетний контроль, міжбюджетний баланс, автоматизація бюджетного процесу тощо. Тому стабільний розвиток економіки України за рахунок дії інструментів бюджетної політики є однією з умов досягнення рівня розвитку європейських країн. У вищезгаданій праці зазначено, що в умовах євроінтеграції основною проблемою у фінансуванні суспільних потреб є удосконалення бюджетної політики відповідно до європейських стандартів. Продовжуючи зміст даної наукової праці актуальним, на нашу думку, є дослідження особливостей бюджетної стратегії держави як елемента управління економічним ростом країни.

Бюджетна політика використовується державою як інструмент стимулювання економічного зростання, регулювання інвестиційної активності, фінансової підтримки пріоритетних секторів національної економіки, забезпечення соціального розвитку. Підвищення соціально-економічної результативності бюджетної політики є основою ефективного виконання функцій держави в економіці і необхідною умовою для подолання негативних тенденцій, що перешкоджають розвитку вітчизняної економіки [1, с. 76]. Таким чином, основним фундаментальним показником бюджетної політики є розробка основних напрямів формування й використання бюджету відповідно до пріоритетних завдань соціально-економічного розвитку країни, механізм розробки яких ґрунтується на визначенні чітких форм, методів, принципів і видів організації бюджетних відносин та управління бюджетним процесом. Реалізація бюджетної політики здійснюється за допомогою синергетичного ефекту заходів стратегічного та тактичного характеру та сукупності елементів бюджетного механізму (рис. 1). Як видно з рисунку, соціально-економічний розвиток та економічне зростання країни залежить від цілей бюджетної політики, яка реалізовується через перспективне бюджетне прогнозування та залежить від дії елементів бюджетного механізму.

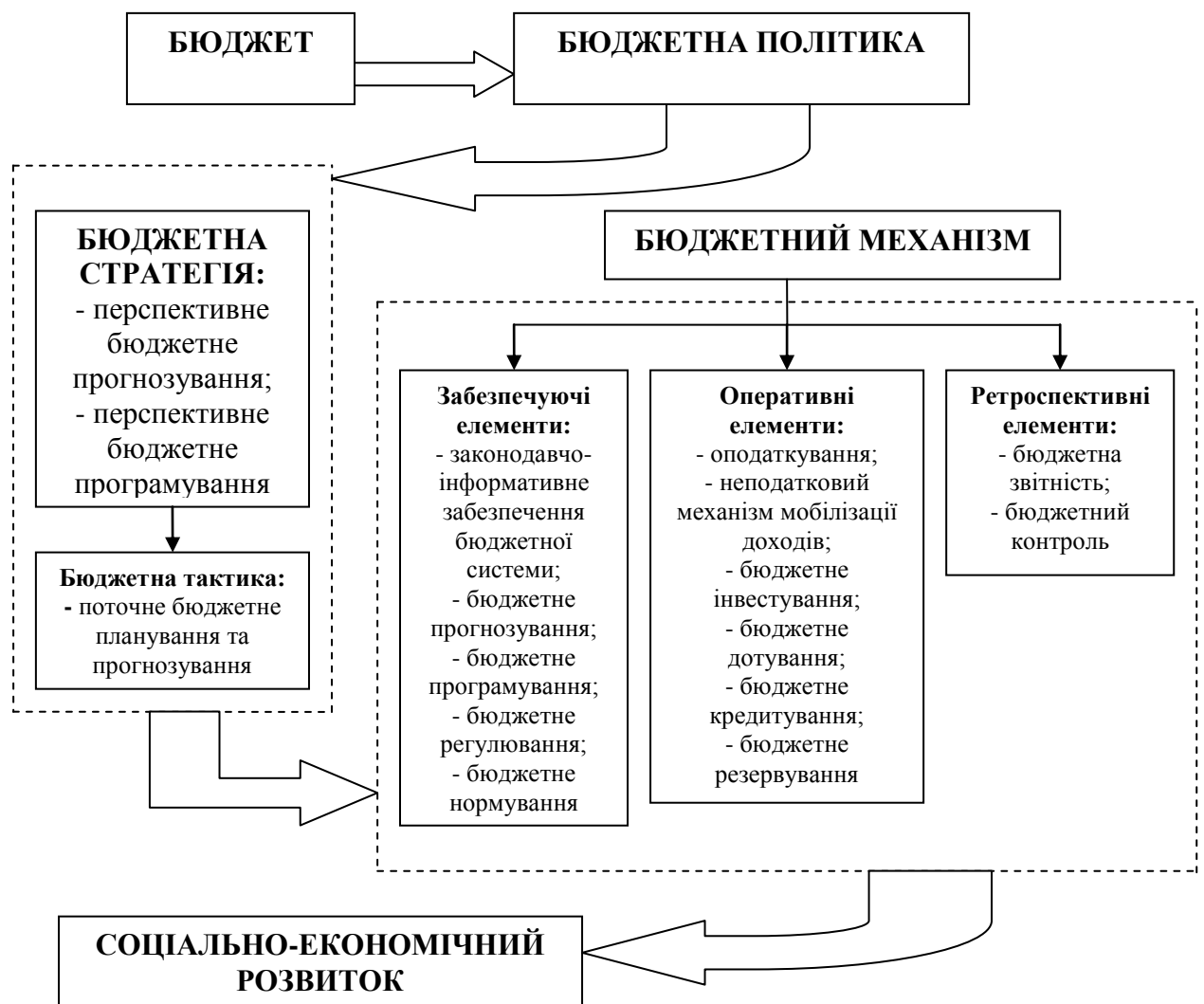

Рис. 1 Механізм реалізації бюджетної політики в контексті соціально-економічного розвитку

Джерело: побудовано автором.

Вчені-економісти трактують по різному зміст поняття бюджетна стратегія. Наприклад, І. Лютий визначає бюджетну стратегію за змістом як науково обгрунтовану динаміку показників бюджету в довгостроковому періоді, що дає змогу спрогнозувати й досягти визначеної на період 5-7 років динаміки показників щорічних бюджетів, а отже й забезпечити стабільність бюджетного супроводження пріоритетів соціально-економічного розвитку країни [3, с. 17]. О. Василик під бюджетною стратегією розуміє довготривалий курс бюджетної політики, розрахований на перспективу, що передбачає вирішення глобальних завдань, визначених економічною стратегією [4]. Т. Коляда - автор одного з останніх досліджень проблем

формування бюджетної стратегії України, в своїх працях зазначає, що забезпечення довгострокового сталого розвитку з одночасним узгодженням соціально-політичних інтересів є головним призначенням бюджетної стратегії як складової бюджетної політики держави. При цьому бюджетна стратегія повинна забезпечувати передбачуваність реакцій бюджетної системи на виклики та можливості, які можуть виникати в контексті різних варіантів розвитку світової економіки, передбачати превентивне застосування адекватного набору заходів для мінімізації негативної дії зовнішніх та внутрішніх чинників [5]. Тобто, бюджетна стратегія - це діяльність держави, спрямована на реалізацію довгострокової бюджетної політики з метою досягнення глобальних цілей та соціально-економічного розвитку країни, формою реалізації якої є бюджетна тактика, дії якої повинні бути гнучкими відповідно до зміни поточних соціально-економічних умов і завдань держави.

В умовах євроінтеграційних процесів, Урядом країни вже зроблено перші кроки на шляху формування інноваційних підходів до реалізації бюджетної політики та визначенні основних векторів руху в забезпеченні економічного росту країни. Нові підходи формування та реалізації бюджетної політики знайшли своє відображення в Проекті бюджетної резолюції «Основні напрями бюджетної політики на 2018 – 2020 роки» від 15.06.2017 р.[6]. Фундаментом визначення основних напрямів бюджетної політики на 2018-2020 рр. були положення Програми діяльності Кабінету Міністрів України, Коаліційної угоди, Середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року, Стратегії сталого розвитку “Україна-2020”, програм співпраці з міжнародними фінансовими організаціями. Схвалена Урядом країни бюджетна резолюція є стратегічним документом, який визначає спрямування державних фінансів на пріоритетні реформи, формує план розвитку економіки країни на перспективу та створює основу для проведення системних глибоких реформ.

Вперше за всю історію бюджетування в Україні буде запроваджено

середньострокове бюджетне планування, що визначає інноваційність бюджетної політики, передбачає посилення бюджетної дисципліни та запровадження проактивного механізму управління бюджетними коштами, сприятиме вчасному прийняттю рішень та забезпечить фінансову стабільність і зміцнення економічного зростання у середньостроковій перспективі.

В основу розробки основних напрямів бюджетної політики на 2018 – 2020 роки було покладено наступні принципи:

1. прискорення економічного зростання шляхом створення сприятливого інвестиційного клімату та утримання макроекономічної стабільності, зокрема продовження фіскальної консолідації;

2. впровадження ефективного врядування шляхом реформи державного управління, децентралізації і реформи державних фінансів;

3. розвиток людського капіталу шляхом проведення реформ системи охорони здоров'я та освіти, поліпшення надання державної соціальної підтримки;

4. встановлення верховенства права і боротьба з корупцією шляхом підтримки ефективного функціонування інститутів боротьби з корупцією, забезпечення рівного доступу до правосуддя та ефективного захисту прав власності;

5. забезпечення безпеки та оборони держави, зокрема захист її суверенітету та територіальної цілісності держави, а також забезпечення найважливіших аспектів безпеки громадян [6].

Реалізація вищезгаданих принципів сприятиме підвищенню ефективності управління бюджетними коштами за допомогою посилення зв'язку бюджетних призначень із стратегічними пріоритетами держави і здійснення оцінки ефективності та доцільності видатків; покращенню соціально-економічного рівня життя населення; інтеграції економік України та ЄС шляхом імплементації торговельних та економічних положень Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (рис. 2).

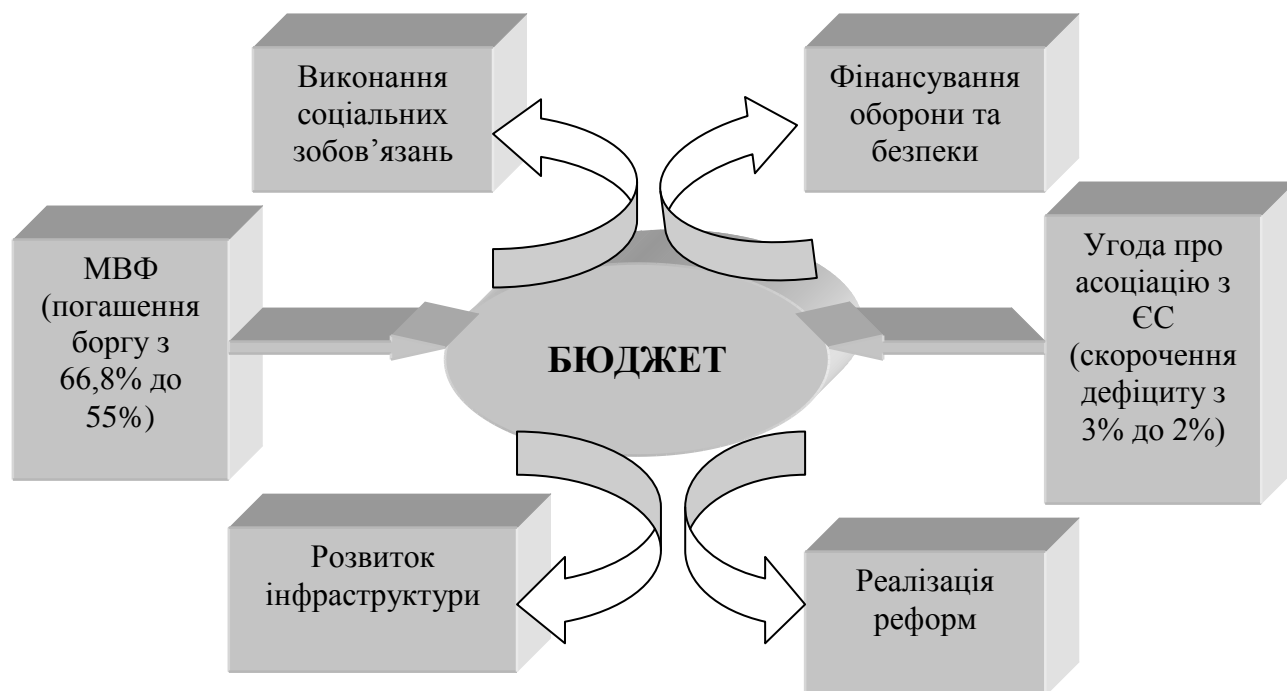

Рис. 2 Пріоритетні напрями бюджетної політики

Джерело: складено автором на основі [6].

Прогноз соціально-економічного розвитку України на 2018-2020 рр. ґрунтується на аналізі розвитку економіки попередніх років (2014-2016 рр.) та поточної економічної ситуації країни. Даний прогноз відповідно до основних напрямів бюджетної політики розроблений за трьома сценаріями:

1. За сценарієм 1 більш помірними вбачаються темпи адаптації бізнесу до нових умов, враховуючи збереження значних викликів та ризиків в економіці. Також становлення інноваційно-інвестиційної моделі є затратним процесом через зростання витрат товаровиробників та держави в цілому на проведення модернізації виробництва та підвищення його інноваційної складової, що в період трансформаційних процесів не дає можливості демонструвати високі темпи росту.

2. За сценарієм 2 економічний та соціальний розвиток відбуватиметься на фоні більш оптимістичних очікувань щодо адаптації бізнесу до зміни економічних умов, а також більш динамічного зрушення соціальних показників, зокрема зростання соціальних стандартів та нижчого рівня безробіття, більшого притоку капіталу ззовні.

3. Сценарій 3 враховує нестійкість тенденцій світової економіки і передбачає дещо гірші зовнішні умови розвитку, ніж у сценаріях 1 і 2. Негативний вплив зовнішньої кон'юнктури послаблюватиме фінансові можливості впровадження реформ [6].

Прогноз соціально-економічного розвитку України за сценарієм 1 визначено як базовий, який ґрунтується на консервативних підходах до формування основних напрямів бюджетної політики та дотриманні принципу обґрунтованості в контексті забезпечення макропоказників економічного росту країни (рис. 3).

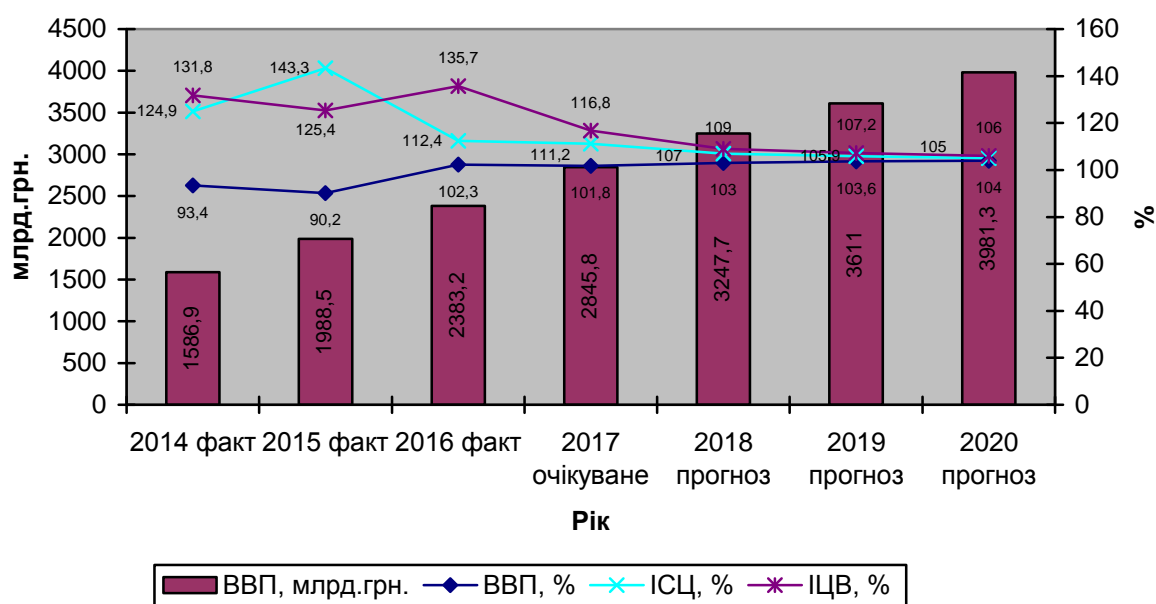

Рис. 3 Основні макроекономічні показники соціально-економічного розвитку України за сценарієм 1

Джерело: складено автором за даними [6, 7].

Якщо проаналізувати основні прогностичні показники соціально-економічного розвитку країни за сценарієм 1 на 2018-2020 рр. (рис. 3), то можна спостерігати тенденцію до їх значного покращення порівняно з попередніми роками. Так, відзначається зростання ВВП у 2020 році до 3981,3 млрд. грн. (ріст на 1598,1 млрд. грн. порівняно з 2016 р.); у відсотках до попереднього року очікується ріст ВВП у 2020 році до 104,0% (102,3 % у 2016 р.). що стосується індексу споживчих цін та індексу цін виробника, то прогнозується у 2020 році їх зниження до 105,0% та 106,0% відповідно

порівняно з попередніми роками. Такі оптимістичні прогнози макроекономічних показників розвитку країни сприятимуть, на нашу думку, економічному зростанню та конкурентоспроможності країни.

Збалансованість та стійкість бюджетної системи забезпечуватиметься шляхом встановлення граничного обсягу дефіциту державного бюджету на рівні: 2,4% ВВП у 2018 р.; 2,2% ВВП у 2019 р. та 2% ВВП у 2020 р. (рис. 4); та встановлення граничного обсягу державного боргу на рівні не більше ніж: 62 % ВВП на кінець 2018 року; 58 % ВВП на кінець 2019 року; 55 % ВВП на кінець 2020 року.

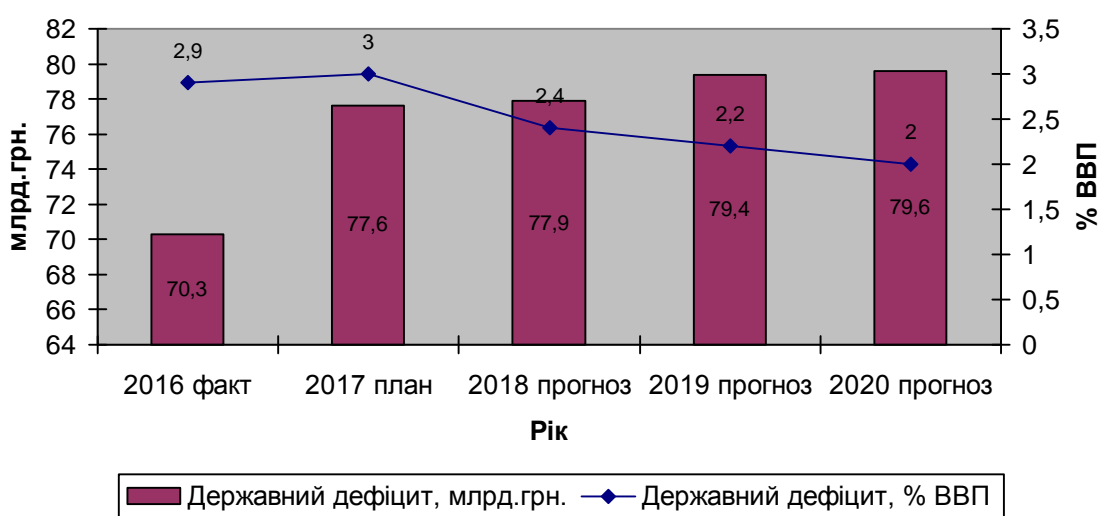

Рис. 4 Динаміка дефіциту державного бюджету у 2016-2020 рр.

Джерело: складено автором за даними [6].

Відповідно до основних напрямів бюджетної політики на 2018 – 2020 рр. прогнозується встановлення мінімальної заробітної плати: з 1 січня 2018 р. у розмірі 3 723 грн.; з 1 січня 2019 р. у розмірі 4 173 грн.; з 1 січня 2020 р. у розмірі 4 425 грн., а розмір посадового окладу працівника I тарифного розряду Єдиної тарифної сітки очікується з 1 січня 2018 р. у розмірі 1 762 грн.; з 1 січня 2019 р. у розмірі 1 921 грн.; з 1 січня 2020 р. у розмірі 2 073 грн. (рис. 5). Крім цього прогнозується зростання середнього рівня заробітної плати до 8629 грн. у 2018 р., 9540 грн. у 2019 р. та 10537 грн. у 2020 р., що є позитивною тенденцією покращення рівня життя населення, яка сприятиме економічному зростанню країни вцілому.

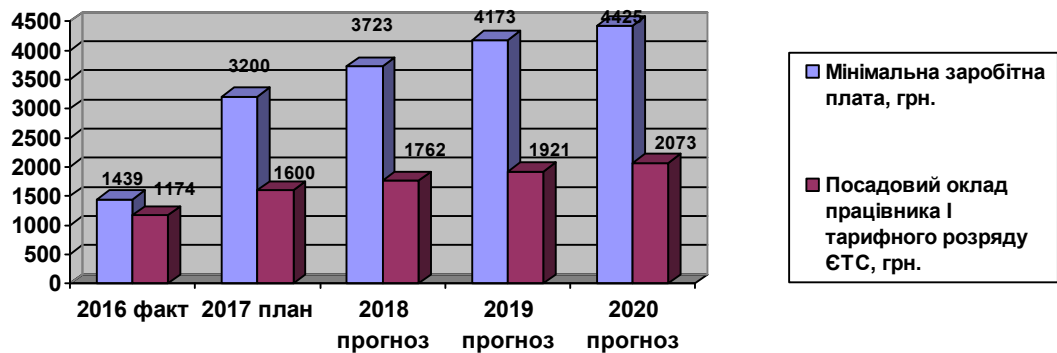

Рис. 5 Динаміка рівня заробітної плати та посадового окладу у 2016-2020 рр.

Джерело: складено автором за даними [6].

Висновки. В результаті дослідження бюджетної стратегій як елемента управління економічним ростом країни в умовах євроінтеграції, можна зробити наступні висновки. Позитивними моментами управління бюджетним процесом протягом останнього року є схвалення Урядом Основних напрямів бюджетної політики на 2018-2020 рр., які враховують стратегічні завдання держави на період до 2020 року та запровадження середньострокового бюджетного планування. Основні стратегічні завдання країни направлені на: податкову і боргову політику, реалізацію реформи охорони здоров'я, пенсійної і земельної реформи, забезпечення розвитку агропромислового комплексу, стабільне фінансування дорожнього господарства, забезпечення підтримки оборони і безпеки, децентралізацію та подальше підвищення соціальних стандартів. Тобто стратегічні завдання країни спрямовані на забезпечення економічного зростання та сталий розвиток суспільства, визначення пріоритетів використання бюджетних коштів, проведення структурних реформ в основних галузях економіки і сферах діяльності, проведення виваженої та послідовної податкової, бюджетної та боргової політик, в тому числі, у середньостроковій перспективі. Все це сприятиме стабільному соціально-економічному розвитку держави та підвищенню рівня життя і добробуту населення країни.

Список використаних джерел

1. Макогон В. Бюджетна стратегія соціально-економічного розвитку країни / В. Макогон // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. - 2017. - № 1. - С. 74-82.
2. Канцур І.Г. Бюджетна політика як інструмент соціально-економічного розвитку держави в умовах євроінтеграції / І.Г. Канцур // Ефективна економіка. - 2017. - №10. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?n=10&y=2017>.
3. Лютий І.О. Теоретико-методологічні засади бюджетної політики держави / І.О. Лютий // Фінанси України. - 2009. - № 12. - С. 13-19.
4. Василик О.Д., Павлюк К.В. Бюджетна система України: Підручник. - К.: Центр навчальної літератури. - 2004. - 544 с.
5. Коляда Т.А. Формування бюджетної стратегії України: теорія, методологія, практика: [монографія] / Т.А. Коляда. - Ірпінь: Університет ДФС України, 2016. - 396 с. - (Серія «Податкова та митна справа в Україні», т. 63).
6. Основні напрями бюджетної політики на 2018 – 2020 роки / Офіційний сайт Верховної Ради України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62047.
7. Постанова Верховної Ради України від 31 травня 2017 р. № 411 «Про схвалення Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2018-2020 роки» / Офіційний веб-портал Верховної Ради України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/411-2017-п>.

Канцур Інна Григорівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту Університету ДФС України.